Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1827/99, ECLI:CZ:NS:1999:20.CDO.1827.1999.1

Číslo: 45/2000

Právní věta:

Podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. může soud určit, že dříve uložená povinnost k vyklizení bytu není vázána na zajištění bytové náhrady, došlo-li později (po rozhodnutí, jímž bylo vyklizení bytu na zajištění bytové náhrady vázáno) ke změně poměrů, takže výkon tohoto práva vyklizovaným (trvání na zajištění určené bytové náhrady jako na podmínce vyklizení) by byl v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.10.1999

Spisová značka: 20 Cdo 1827/99

Číslo rozhodnutí: 45

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Změna poměrů

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 7. 12. 1998 potvrdil rozsudek M ě s t s k é h o s o u d u v Brně ze dne 23. 4. 1998, kterým byl zamítnut návrh, aby povinnost žalovaného vyklidit ve výroku označený byt, založená pravomocným rozhodnutím soudu, nebyla vázána na "přidělení" (správně má jít o "zajištění") náhradního bytu nebo poskytnutí náhradního ubytování. Ztotožnil se s právní argumentací soudu prvního stupně v tom, že nejde o žádný z případů, v nichž občanský soudní řád umožňuje měnit pravomocná rozhodnutí. V zájmu právní jistoty pak považoval za vyloučené rozhodnout ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř. Proti rozhodnutí připustil dovolání, neboť otázku, zda je možné dosáhnout změny pravomocných rozhodnutí (s výjimkou těch, kde to občanský soudní řád výslovně připouští) a za jakých podmínek, považoval za otázku zásadního právního významu.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně (zastoupena advokátkou) včas dovolání, v němž soudům obou stupňů vytýká nesprávné právní posouzení věci (§ 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř.). Dojde-li po vydání rozhodnutí soudu k takové změně okolností, že trvání na zajištění bytové náhrady jako podmínky vyklizení bytu by bylo v rozporu s ustanovením § 3 obč. zák., je přípustné domáhat se žalobou podle § 80 písm. c) o.s.ř. určení, že vyklizení bytu není dále vázáno na tuto podmínku.

Žalovaný ve svém vyjádření nesouhlasil s důvody dovolání, neboť v ustanoveních hmotného ani procesního práva není opora pro změnu výroku pravomocného rozhodnutí.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř. a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vad vyjmenovaných v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř., ani vad jiných, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.), k nimž dovolací soud podle § 242 odst. 3, věty druhé, o.s.ř. přihlíží z úřední povinnosti, se žalobkyně nedovolává a nevyplývají ani z obsahu spisu. Se zřetelem k tomu, že jinak je dovolací soud vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (§ 242 odst. 3, věta první, o.s.ř.), je předmětem dovolacího přezkumu závěr odvolacího soudu, že pozdější změna poměrů neodůvodňuje změnu pravomocného soudního rozhodnutí o vyklizení bytu ve výroku o zajištění bytové náhrady.

Rozsudkem o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu, o určení dalšího nájemce a povinnosti vyklidit byt po zajištění náhradního bytu (rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 11. listopadu 1992) byl mezi účastníky řízení založen nový právní vztah, který je mimo jiné charakterizován právem žalovaného na bydlení v bytě až do zajištění stanovené bytové náhrady. Charakter této náhrady závisel na okolnostech, které tu byly v době vyhlášení rozsudku (§ 154 odst. 1 o.s.ř.), mezi něž patřily i zdravotní stav žalovaného a jeho bytové poměry. Je tedy otázkou, zda změna těchto poměrů, k níž došlo později, může mít vliv na další trvání práva žalovaného na zajištění bytové náhrady.

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Ačkoli právo žalovaného bydlet v bytě do zajištění bytové náhrady bylo založeno pravomocným rozhodnutím soudu, ani jeho další výkon nesmí být v rozporu s ustanovením § 3 odst. 1 obč. zák. Nelze přehlédnout, že i samotné právo nájmu může být v případech stanovených v § 711 odst. 1 písm. c), d), g) a h) obč. zák. (srov. § 712 odst. 5 obč. zák.) postiženo výpovědí bez práva na bytovou náhradu. Tím spíše musí být v podobné situaci postižitelné pouhé právo na bydlení. Opačný závěr by vedl k tomu, že řádný nájemce bytu by měl méně práv než ten, kdo má pouze časově omezené právo v bytě bydlet.

Soudní praxe již dříve dovodila, že podle ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř. lze určit, že uložená povinnost k vyklizení bytu není vázána na přidělení náhradního bytu (náhradního ubytování), došlo-li později (po rozhodnutí o zrušení práva osobního užívání bytu a uložení povinnosti jej vyklidit po přidělení náhradního bytu či náhradního ubytování) ke změně poměrů (srov. rozhodnutí publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 25/1980 – dále jen R 25/1980).

Přestože po novelizaci občanského zákoníku zákonem č. 509/1991 Sb., účinné od l. ledna 1992, je rozhodování soudů o bytové náhradě rozhodováním ve věci samé a nikoli rozhodováním o lhůtě k plnění (srov. rozhodnutí publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 28/1993), jsou závěry vyslovené v R 25/1980 nadále využitelné. Shodný závěr vyjádřil Nejvyšší soud

již v rozsudku ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 959/96, publikovaném v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 1997, pod číslem 58. V řízení podle § 80 písm. c) o.s.ř. nejde totiž o to znovu projednat věc zrušení práva společného nájmu bytu a stanovit práva a povinnosti z tohoto zrušení vyplývající (čemuž brání ustanovení § 159 odst. 3 o.s.ř.). Jeho podstatou je určení, zda výkon práv a povinností, tak jak byly založeny předchozím rozhodnutím, není v důsledku později změněných poměrů na straně vyklizované osoby v rozporu s dobrými mravy (§ 3 dost. 1 obč. zák.). Je v souladu s ustanovením § 80 písm. c) o.s.ř. domáhat se takového určení, má-li na něm žalobkyně naléhavý právní zájem.

Domáhat se tohoto určení nevylučuje ani ustanovení čl. III, bodu 6, přechodných ustanovení zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád. Možnost určit, že povinnému náleží jen náhradní ubytování nebo že mu nenáleží bytová náhrada vůbec, přichází podle tohoto ustanovení v úvahu jen u pravomocných rozsudků na vyklizení bytů, vyhlášených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jimiž je povinnost vyklidit byt vázána na zajištění náhradního bytu nebo náhradního ubytování (které se ve vykonávacím řízení nadále považují za rozsudky ukládající vyklizení po poskytnutí náhradního bytu). Tato zákonná úprava tak pouze reaguje na změny provedené zákonem č. 509/1991 Sb. (novela občanského zákoníku) a umožňuje rozhodnout o charakteru bytové náhrady tam, kde o ní soud podle dosavadní právní úpravy nerozhodoval (a po zrušení zákona č. 41/1964 Sb., o hospodaření s byty, zákonem č. 509/1991 Sb. o ní již nerozhodují ani správní orgány) a uplatní se fikce uložení povinnosti byt vyklidit po poskytnutí náhradního bytu. I když je také v tomto případě pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vyhlášení (§ 154 odst. 1 o.s.ř.), nemusí být určení jiného charakteru bytové náhrady jen výrazem později změněných poměrů.

Jestliže tedy odvolací soud dospěl k závěru, že žaloba na určení, že povinnost žalovaného k vyklizení bytu, stanovená pravomocným soudním rozhodnutím, není nadále vázána na zajištění náhradního bytu nebo náhradního ubytování, je pojmově vyloučena, je jeho právní posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. nesprávné. Protože na tomto právním posouzení napadený rozsudek spočívá, dovolací soud jej, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o.s.ř.), podle ustanovení § 243b odst. 1, věta za středníkem, o.s.ř. zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a k dalšímu řízení věc vrátil soudu prvního stupně (§ 243b odst. 2, věta druhá, o.s.ř.).